

Inte lätt att återvända hem efter många år i Sverige

Efter tio år i Sverige blev det första återbesöket en katastrof, en riktig kulturkrock. Lina Harsem lovade sig själv att aldrig åka till Moçambique igen. Först nu, efter ytterligare 14 år, bröt Lina löftet och denna gång känns det bättre.

UNDER DE TIO ÅR SOM LINA HARSEM var i Sverige förändrades Moçambique. Kriget tog slut, enpartistaten avskaffades och fria val hölls för första gången 1994. Kort därpå besökte hon Maputo och familjen.

Med egna ögon såg hon att mycket hade blivit bättre, det fanns mat på hyllorna i affärerna till exempel. Andra saker gillade hon inte, som att televisionens intrång innebar att folk var mindre sociala på kvällarna eftersom de inte ville missa kvällens avsnitt av den brasilianska såpan. Men framför allt var det Lina som förändrats efter åren i Sverige. Hon kände sig inte hemma i Moçambique längre.

– Min moçambikiska identitet var förlorad, och jag längtade till Sverige från första stund jag steg av planet i Maputo. Inte blev det bättre av att mina släktingar hela tiden påpekade hur man gör saker och ting i Moçambique. Jag hade ju svenska vanor. Och på gatan var alla människor så himla nära mig att jag inte kunde andas. Det var en typisk kulturkrock.

Efter sex veckor hade Lina bestämt sig – aldrig mer Moçambique.

1984, när Lina var 22 år, kom hon nygift med sin svenska make till Karlskoga i Värmland.

– Min första tanke var att vad är det för ställe jag hamnat på? Träden var kala och allt var grått. Och så kylan förstås.

EFTERSOM LINA KUNDE ENGELSKA klarade hon sig hyfsat på egen hand. Ändå förstod hon vikten av att lära sig svenska för att komma in i samhället. Svenska för invandrare fanns inte på den tiden och istället placerades Lina i en klass för årskurs 4. Tanken var att hon skulle sitta med och lyssna på barnens lektioner och på så sätt få en känsla för språket.

– Jag lärde mig svenska snabbare tack vare att jag var med eleverna. Eftersom barn är nyfikna kunde jag inte hålla mig undan och jag fick vara med på allt från roliga timmen till hemkunskapen.

Lina Harsem, som har tillbringat över halva sitt liv i Sverige, vill jobba för att fler svenska företag ska flytta till Moçambique.

Foto: Johan Sävström

Skolan hjälpte till, men det var arbetet som integrerade Lina fullt ut i det svenska samhället. Hennes första sommarjobb var inom hemtjänsten. De äldre människor som hon kom i kontakt med var alla nyfikna på Afrika och Moçambique. Men framför allt kunde åldringarna berätta om Sverige.

– Nästan alla sa att det inte alltid varit så här bra. De växte upp i ett Sverige med svår fattigdom där svält inte var ovanligt. Därför trodde de att Moçambique också skulle bli bra en dag.

I år återvände Lina Harsem till Moçambique och Maputo för första gången sedan kulturkrocken 1994, denna gång tillsammans med några kolleger från arbetsförmedlingen. De planerar ett kunskapsutbyte som ska bidra till en bättre fungerande arbetsmarknad med databaser för både arbetssökande och lediga tjänster.

HON ÄR KLUVEN INFÖR VAD HON SER i det nya Moçambique. Lina menar att kapitalet styr numera, vilket inte nödvändigtvis behöver vara av ondo men att följsjukdomarna är tydliga; social utslagning, prostitution, folk som är sugna på snabba istället för ärliga pengar. Förändringarna kom kanske för snabbt, tror Lina, och människorna hann inte med i utvecklingen.

Samtidigt ser hon en stor potential i Moçambique. Jord-

bruket skulle kunna producera så mycket mer, industrin och den regionala handeln kan expandera med bara lite hjälp på traven. Det är i första hand inte finansiellt bistånd som Moçambique behöver, anser Lina, utan kunskap och erfarenhet.

Parallellt med arbetsförmedlingens projekt tänker hon jobba aktivt med att locka svenska företag att flytta till Moçambique. Det finns en pott pengar hos Sida som svenska företagare har möjlighet att söka för att starta dotterbolag i utvecklingsländer och på så sätt bidra till både stimulerad ekonomi och kunskapsöverföring.

– Även om det finns utbredd korruption så kan Moçambique importera kunskap via biståndet. Till exempel utbildning om hur en hönsfarm ska skötas, eller hur mjölkkor bäst förs upp. Man måste skilja på olika typer av bistånd, med kunskapsutbyte finns inga pengar att försingra.

Lina vill flytta tillbaka till Moçambique inom ett par år, men tror sig bli en pendlare eftersom hon inte kommer att kunna släppa Sverige helt efter 24 år.

– Jag har funnit harmoni i min identitet, eller rättare sagt identiteter. För jag har ju två numera, säger Lina Harsem.

JOHAN SÄVSTRÖM